

Zitting 1974-1975

12 929

Verlenging en wijziging van de Machtigingswet inschrijving studenten

Nr. 6

Verslag van een mondeling overleg

Vastgesteld 28 januari 1975

De vaste commissie voor onderwijs en wetenschappen heeft 21 november 1974 met staatssecretaris Klein mondeling overleg gevoerd over de toelatingscriteria voor studierichtingen met een numerus fixus in het academisch jaar 1975-1976.

Het overleg had plaats op verzoek van de staatssecretaris, die de commissie tevoren van zijn beleidsvoornemens terzake op de hoogte had gesteld in een brief van 18 november die als bijlage bij dit verslag is afgedrukt.

De commissie heeft de eer omtrent het gevoerde overleg als volgt te rapporteren.

De staatssecretaris merkte ter inleiding van het overleg op, dat hij gaarne het oordeel van de commissie over de in zijn brief voorgestelde toelatingsregeling zou vernemen omdat het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs er prijs op stelt zo spoedig mogelijk te weten welke regeling voor het volgende studiejaar zal gelden.

Het zou natuurlijk het eenvoudigst zijn geweest indien wetsontwerp 12 929 al was behandeld en uit die behandeling een duidelijk oordeel over de meest wenselijke toelatingsregeling naar voren was gekomen. Nu dit nog niet het geval is, wilde de bewindsman de selectiecriteria voor het jaar 1975-1976 vooruitlopend op de behandeling van het wetsontwerp afzonderlijk aan de orde stellen.

Zoals hij ook in zijn brief al had opgemerkt was het niet de bedoeling van de bewindsman de leden van de commissie hiermee enige beperking op te leggen bij de komende behandeling van het wetsontwerp. Het staat ieder uiteraard vrij straks opnieuw zijn oordeel te geven over de selectiecriteria die na het studiejaar 1975-1976 bij voorkeur toepassing verdienen. Het voortschrijden van de tijd maakt echter voor het eerstkomende studiejaar deze tussentijdse discussie noodzakelijk.

Een lid, behorend tot de fractie van de P.v.d.A., vroeg of zijn indruk juist was dat de toelatingsregeling die de staatssecretaris in zijn brief voorstelt moet gaan functioneren onder vigeur van de wet zoals die eerst straks, na aanvaarding door de Staten-Generaal van wetsontwerp 12 929, zal luiden. Ligt hier geen procedureel probleem?

De woordvoerder van de P.v.d.A.-fractie vroeg voorts welk verschil het eigenlijk maakt of het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs twee maanden eerder of later weet hoe de toelatingsregeling voor het wetenschappelijk onderwijs in het studiejaar 1975-1976 eruit ziet. Maakt het iets uit voor de wijze waarop de leerlingen op het eindexamen worden voorbereid?

Dit lid betreurde het dat het voorstel van de staatssecretaris, met de daarin vervatte verschillende inlotingskans voor aspirant-studenten naar gelang zij tot een andere categorie behoren, niet vergezeld ging van enkele rekenvoorbeelden op basis van de bij benadering in het komende studiejaar te verwachten situatie. Het is nu bijzonder moeilijk zich een beeld te vormen van het effect van de regeling in de praktijk.

Zijn de aan de verschillende categorieën toegekende gewichten geheel willekeurig gekozen, of komt daarin al een gebleken samenhang tot uiting tussen eindexamenresultaten en studieresultaten in het eerste jaar? Mocht een dergelijke samenhang niet of nauwelijks zijn aan te tonen, is het dan niet beter in het geheel niet te wegen maar over de hele linie te loten? Dit lid zei zolang het tegendeel niet duidelijk is aangetoond, te blijven bij zijn mening dat in de gegeven situatie een systeem van uitsluitend loting de minst onrechtvaardige procedure is.

Ook een lid, behorend tot de fractie van de K.V.P., vroeg waarom het van zo groot belang is dat het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs nu al op de hoogte is van de selectiecriteria voor het volgende academisch jaar. Als de wetenschap dat er geloot zal worden of dat de hoogte van de eindexamencijfers een zekere rol zal spelen van invloed zou zijn op de voorbereiding tot het eindexamen en het afnemen daarvan, zou hij dat toch wel een hoogst bedenkelijke zaak vinden.

Over de door de staatssecretaris in zijn brief voorgestelde toelatingscriteria zei dit lid, dat het hem onverstandig voorkwam om in afwachting van de principiële discussie hierover bij de behandeling van wetsontwerp 12 929 het systeem tussentijds nog eens voor één jaar te wijzigen. Handhaving van het huidige systeem voor nog één jaar verdiende zijns inziens de voorkeur.

Naar de eerste indruk van dit lid betekent het nu door de staatssecretaris voorgestelde systeem, waarin aan diverse categorieën aspirant-studenten elk een eigen wegingsfactor wordt toegekend, een forse stap op de weg naar algehele loting.

Een tot de fractie van de A.R.P. behorend lid zei uit een oogpunt van behoorlijk bestuur wel waardering te hebben voor het streven van de staatssecretaris om het v.w.o. en in het bijzonder de eindexamenkandidaten zo vroeg mogelijk in kennis te stellen van de volgend jaar te hanteren criteria. Het zou echter evenzeer van belang geweest zijn als de commissie wat meer tijd had gehad om de voorstellen van de bewindsman te bestuderen en de praktische uitwerking ervan na te gaan. Daarvoor zou zijn brief ook meer concrete gegevens hebben moeten bevatten.

Ook dit lid voelde op grond van continuïteitsoverwegingen weinig voor een tussentijdse wijziging van de selectiecriteria, tenzij nu overeenstemming te bereiken zou zijn over een systeem dat ook in de jaren na 1975-1976 toepassing zou kunnen vinden. Dat moet echter, gezien de uiteenlopende opvattingen in het voorlopig verslag over wetsontwerp 12 929, uitgesloten worden geacht.

Waarom komt de staatssecretaris overigens met dit tussentijdse voorstel, dat zo'n beetje het midden houdt tussen het stelsel dat nu van kracht is en de algehele loting die hij in de toelichting op zijn wetsontwerp verdedigt? Moet het inderdaad als een stap op de weg naar algehele loting worden gezien?

Tenslotte vroeg dit lid welke ervaring in de praktijk is opgedaan met de regeling volgens welke drie procent van de per numerus fixus beschikbare plaatsen wordt gereserveerd voor toepassing van de hardheidsclausule. Is dat percentage voldoende gebleken, of zou het ook lager kunnen zijn?

Een tot de fractie van DS'70 behorend lid kon zich in grote lijnen bij de opmerkingen van K.V.P.- en A.R.P.-zijde aansluiten. Hij voegde daaraan nog de vraag toe, of de staatssecretaris het niet ongerijmd acht de toekenning van plaatsen voor het komend studiejaar volgens het nu door hem voorgestelde tussentijdse systeem te doen verlopen, terwijl naar men mag aannemen tegen die tijd het aanhangige wetsontwerp de Staten-Generaal toch zal zijn gepasseerd, inclusief een daarbij overeen te komen nieuw toelatingsstelsel. Hoe stelt de bewindsman zich een dergelijke figuur precies voor?

Dit lid meende te weten dat de hardheidsclausule bij de toelating in de voorgaande jaren slechts in een zeer gering aantal gevallen toepassing heeft gevonden. Het percentage van 3 zou zijns inziens wel kunnen worden teruggebracht tot 1.

Waarom gaat de staatssecretaris er in zijn brief van uit dat het aantal beschikbare plaatsen voor eerstejaarsstudenten in 1975-1976 weinig zal afwijken van het voor het lopende jaar vastgestelde aantal? Moet daaruit worden afgeleid dat niet met alle mogelijke middelen een verruiming van het aantal beschikbare plaatsen wordt nagestreefd?

Het aan het woord zijnde lid zei voorts van mening te zijn, dat de verhoogde inlotingskans voor hen die een tweede achtereenvolgende maal meeloten uitsluitend bedoeld is geweest voor het studiejaar 1974-1975. Hij zou graag van de staatssecretaris horen dat daarvan in het komende studiejaar inderdaad zal worden afgestapt.

De staatssecretaris schrijft in zijn brief dat de mogelijkheid om voor de selectie uitsluitend gebruik te maken van het schriftelijk eindexamen wordt afgewezen omdat dit afbreuk zou doen aan de betekenis van het schoolonderzoek. Het moest dit lid in dit verband van het hart dat het schoolonderzoek, zoals het op het ogenblik in de praktijk functioneert, een hoogst onbetrouwbare factor is in de weging van de eindexamencijfers. Past men ten aanzien van dit schoolonderzoek in het onderwijs niet zeer uiteenlopende praktijken toe? Is het niet juist dat sommige scholen gelegenheid geven het schoolonderzoek te herhalen wanneer de resultaten de eerste keer niet al te best waren? En komt het niet voor dat een leraar of een lerares plotseling over de hele linie met zeer lage cijfers gaat werken? Vindt de staatssecretaris niet dat dergelijke volstrekt willekeurige elementen de resultaten van het schoolonderzoek op onaanvaardbare wijze vertekenen? En deelt hij daarom niet de mening dat hij, indien hij werkelijk objectieve selectiecriteria wil hanteren, aan dit schoolonderzoek voorbij zal moeten gaan? Ook de werkgroep-Wiegersma heeft inmiddels geadviseerd uitsluitend van het schriftelijk gedeelte van het eindexamen uit te gaan.

Alleen bij integrale handhaving van de toelatingsregeling zoals die de afgelopen drie jaar heeft gefunctioneerd zou het aan het woord zijnde lid om redenen van continuïteit het schoolonderzoek voorlopig nog willen laten meetellen. Zet men die regeling echter op de helling, zoals de staatssecretaris in zijn brief doet, dan dient ook de betekenis van het schoolonderzoek opnieuw te worden gezien.

Een lid, behorend tot de fractie van de S.G.P., deelde de van verscheidene kanten geuite twijfel aan het nut en de wenselijkheid van een tussentijdse wijziging van de toelatingsregeling voor één jaar. Handhaving van het bestaande stelsel totdat het aanhangige wetsontwerp zal zijn behandeld verdiende zijns inziens de voorkeur.

Een lid, behorend tot de fractie van de V.V.D., achtte het niet mogelijk een gefundeerd oordeel over het voorstel van de staatssecretaris te geven zonder enig inzicht in de te verwachten omvang van de in de brief genoemde categorieën c t/m f. Hoeveel aspirant-studenten zullen er vallen in de groep dergenen die hun militaire dienst hebben vervuld? Hoeveel zullen er een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger hebben, hoeveel een 7 tot een 8, en hoeveel minder dan een 7?

Het had dit lid verbaasd dat in het voorstel van de staatssecretaris geen verhoogde lotingskans meer voorkomt voor hen die een tweede of misschien zelfs derde maal meeloten. Zij meende dat de op dit punt door de Kamer aanvaarde motie-Van Leijenhorst (stuk 12 600, VIII, nr 17) ook van invloed behoort te zijn op de toelatingsregeling in het komende studiejaar.

Principieel onjuist vond dit lid het, dat de staatssecretaris geen voorrang meer wil geven aan de betere leerlingen. Zij krijgen alleen een iets vergrote lotingskans, die in de praktijk waarschijnlijk niet eens zo heel veel zal voorstellen.

Samenvattend meende het hier aan het woord zijnde lid, dat de argumenten van de staatssecretaris voor diens stelsel zwak te noemen zijn. Het is bovendien onverstandig nu met een nieuwe regeling te komen die straks voor wéér een andere zal moeten wijken. Met de leden, behorend tot de fracties van K.V.P., A.R.P., DS'70 en S.G.P., was zij daarom van oordeel dat het beter is het bestaande stelsel in elk geval het komende jaar nog te continueren.

Een lid, behorend tot de C.H.U.-fractie, sloot zich bij deze conclusie aan. Naar zijn indruk zag de woordvoerder van de K.V.P.-fractie in het voorstel van de staatssecretaris niet zonder reden een forse stap in de richting van algehele loting.

Op zich zelf kon dit lid een stelsel dat voorziet in meer categorieën met verschillende lotingskansen wel waarderen. De huidige rigide $7\frac{1}{2}$ -grens is zeker niet ideaal en leidt gemakkelijk tot majoreren bij de eindexamens. Maar in de voorgelegde vorm, die sterk tendeert naar loting zonder meer, is zo'n nieuw systeem niet acceptabel.

Dit lid bepleitte voortgezette uitvoering van zijn al vermelde motie inzake een verhoogde lotingskans voor hen die al één of twee keer zijn uitgeloot. De laatsten zou hij zelfs rechtstreeks willen toelaten vanwege hun klaarblijkelijk sterk gemotiveerde studiekeuze. Is het niet mogelijk degenen die een derde keer meeloten tegemoet te komen door toepassing van de hardheidsclausule?

De staatssecretaris begon zijn antwoord met de opmerking, dat het om verscheidene redenen van veel belang is dat het v.w.o. tijdig op de hoogte is van de toelatingscriteria die in het volgende academisch jaar gaan gelden. Voor een aantal eindexamenkandidaten is het bijvoorbeeld niet zonder betekenis te weten, of zij al dan niet met een achtste vak in hun pakket hun kans op een hoog gemiddelde moeten proberen te vergroten. Anderen zullen in een zo vroeg mogelijk stadium willen weten of het aanbeveling verdient zich te oriënteren omtrent andere studierichtingen dan die van hun eerste keuze. Tijdig inzicht in de toelatingsnormen is om deze en soortgelijke redenen gewenst.

De staatssecretaris zei met zijn voorstel geen andere bedoeling te hebben gehad, dan in goed overleg met de kamercommissie te komen tot een aanvaardbare compromisregeling voor één jaar, waarin een aantal bezwaren van het huidige systeem, in het bijzonder de starre $7\frac{1}{2}$ -grens, enigszins wordt afgezwakt. Pas bij de behandeling van het wetsontwerp zal de fundamentele discussie over het in volgende jaren toe te passen selectiestelsel kunnen plaatshebben. Ziet de kamercommissie in het onderhavige voorstel echter een ongeoorloofd anticiperen op die discussie, dan zou de bewindsman niet in zijn poging willen volharden.

Over de staatsrechtelijke kant van de zaak merkte de staatssecretaris op, dat artikel 4 van de machtigingswet de minister alle bevoegdheid geeft om de toelatingsregeling geheel zelfstandig vast te stellen. Bij de totstandkoming van de wet is van regeringszijde echter toegezegd, dat dit niet zonder voorafgaand overleg met het parlement geschieden zou. Deze lijn wenst de huidige regering door te trekken.

Op geen enkele wijze, zo vervolgde de bewindsman, is het de bedoeling van de regering om via deze tussentijdse wijziging van de toelatingsregeling tersluiks de weg naar algehele loting op te gaan. De beduchtheid hiervoor berust waarschijnlijk op een misverstand over de werking van het voorgestelde systeem. De kern daarvan is, dat de beschikbare plaatsen in een studierichting zodanig over de meelotende categorieën worden verdeeld, dat de quotiënten van het aantal beschikbare plaatsen en het aantal gegadigden per categorie zich tot elkaar zullen verhouden zoals in de brief is aangegeven. Dit betekent onder meer, dat zodra het quotiënt beschikbare plaatsen: aantal aanmeldingen in een bepaalde studierichting $\frac{2}{3}$ gaat naderen – en in de meeste studierichtingen met een numerus fixus is dit het geval –, de gegadigden met een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger recht-

streekse toelating zullen verkrijgen als gevolg van de aan deze categorie toegekende wegingsfactor $1\frac{1}{2}$. Het is dan ook een vergissing te menen dat de verhoogde inlotingskans in de praktijk weinig betekenis zal blijken te hebben, en er is in het geheel geen sprake van dat het voorstel in de buurt zou komen van algehele loting met gelijke kansen.

Wel is het waar dat in een studierichting met een zeer groot plaatsgebrek, zoals die der geneeskunde, ook van de categorie met een 8 of hoger nog een aanmerkelijk percentage zal uitloten. Maar ook dan heeft die categorie een anderhalf maal zo grote kans als de groep met minder dan een 7.

Om een indruk te geven van de grootte der verschillende categorieën deelde de staatssecretaris mee, dat van de ongeveer 3500 aspirant-studenten die in 1974 meelooten er naar ruwe schatting 200 een 8 of meer hadden. Eveneens 200 behoorden tot de categorie van $7\frac{1}{2}$ tot 8; 700 zaten er in de groep van 7 tot $7\frac{1}{2}$, plus 300 herhalers, en 1450 in de groep beneden de 7, plus 600 herhalers.

Over het verband tussen eindexamencijfers en studieresultaten zei de staatssecretaris, dat de geconstateerde zeer geringe positieve correlatie tussen een eindexamencijfer van meer dan $7\frac{1}{2}$ en een gunstig studieresultaat zijns inziens geen grond oplevert voor een zo drastisch oordeel als in het huidige stelsel wordt geveld door de ene gegadigde rechtstreeks toe te laten en de ander naar loting te verwijzen. Men moet volgens de bewindsman zeer voorzichtig zijn met het toepassen op individuen van waarnemingen die aan het gedrag van een grote verzameling mensen zijn ontleend. Vandaar zijn compromisvoorstel, dat in afwachting van de principiële discussie bij het wetsontwerp deze scherpe scheidslijn wat wil verzachten, en in een enkele studierichting zelfs degenen met een 8 of meer de gevolgen van de schaarste enigermate wil doen ondervinden. Ook op het v.v.o. zal zo'n soepeler regeling met meer categorieën een rustgevende invloed hebben.

De staatssecretaris zei overwegende bezwaren te hebben tegen rechtstreekse toelating van hen die twee achtereenvolgende malen zijn uitgeloot, zoals van C.H.U.-zijde was voorgesteld. Voor de medische studie bedroeg het aantal voor de tweede maal uitgeloten voor het studiejaar 1974-1975 ongeveer 350. Zou 60 % zich nu alsnog aanmelden – hetgeen in geval van rechtstreekse toelating niet onwaarschijnlijk is – dan zou dat betekenen dat al 210 plaatsen vergeven zijn.

Het afgelopen jaar is bij de geneeskunde $1\frac{1}{2}$ procent van de beschikbare plaatsen door toepassing van de hardheidsclausule toegekend. De staatssecretaris beloofde te zullen bezien, of het geldende percentage van 3 tot bijvoorbeeld 2 kan worden teruggebracht.

De discussie over de betekenis die bij de selectie aan het schoolonderzoek wordt toegekend zei de bewindsman liever te willen verschuiven naar de behandeling van het wetsontwerp. Het leek hem niet juist de resultaten, behaald bij het schoolonderzoek, bij gelegenheid van een tussentijdse wijziging voor één jaar uit de bestaande regeling te verwijderen.

De staatssecretaris verzekerde dat het streven van de regering gericht blijft op verruiming van de capaciteit in de studierichtingen waarvoor een numerus fixus geldt. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat met name bij de toelating van eerstejaars tot de medische studie enige voorzichtigheid geboden is. De regering meent, dat gelet ook op de hoge jaarlijkse kosten van 40.000 tot 50.000 gulden per student, het element van de maatschappelijke behoefte hier zeker mee in de overwegingen mag worden betrokken.

In de tweede discussieronde bleven de woordvoerders van de fracties van K.V.P., V.V.D., A.R.P., C.H.U., DS'70 en S.G.P. bij hun mening dat handhaving van de bestaande toelatingsregeling voor het studiejaar 1975-1976 de voorkeur verdient boven wijziging daarvan voor slechts één jaar, vooruitlopend op de behandeling van het wetsontwerp. Hoezeer sommigen van hen waardering hadden voor de poging van de staatssecretaris om een vloeiender systeem te introduceren dan het huidige, met zijn drastische scheidslijn bij $7\frac{1}{2}$, zij meenden toch dat onvoldoende gegevens ter beschikking stonden

om nu al een afgerond oordeel over zo'n stelsel te geven. De indruk bleef bij hen bestaan, dat de zeer goede leerlingen daarin een naar verhouding onvoldoende grote inlotingskans krijgen.

De woordvoerders van de fracties van V.V.D. en C.H.U. hielden vast aan continuering van de grotere inlotingskans voor gegadigden die een tweede of een derde maal meeloten. De overige leden meenden dat deze uitzonderingsregel slechts voor één jaar was bedoeld en daarom voor 1975-1976 niet opnieuw zal mogen gelden.

Ook de woordvoerder van de P.v.d.A.-fractie stond op het standpunt dat de commissie voor een definitief oordeel over het voorgestelde systeem nog onvoldoende gegevens ter beschikking stonden. Zou het de staatssecretaris niet mogelijk zijn op korte termijn nog eens voor de commissie op een rij te zetten (1) hoe de toewijzing van plaatsen het laatste jaar feitelijk is verlopen, (2) wat het resultaat zou zijn geweest bij het nu voorgestelde systeem, en (3) tot welk resultaat algehele loting zou hebben geleid? Het geven van een weloverwogen oordeel zou dan aanzienlijk gemakkelijker worden.

De antirevolutionaire woordvoerder merkte nog op, dat hij met schrapping van de rechtstreekse toelating van militaire contractanten tot de medicijnenstudie slechts zou kunnen instemmen indien de minister van defensie dat verenigbaar acht met een verantwoorde militaire gezondheidszorg. Immers, wanneer de overheid dienstplichtige militairen oproept, is zij ook verplicht in een goede medische verzorging te voorzien.

De staatssecretaris deelde ter afsluiting van de discussie mede dat hij, gehoord de opvattingen in de commissie, zich nader over zijn voorstel zou beraden. Hij stelde zich voor op zo kort mogelijke termijn opnieuw met de commissie in overleg te treden over de meest wenselijke toelatingsregeling voor het studiejaar 1975-1976.

Jongeling
Abma
Hutschemaekers
Van der Spek
Masman
Ter Woorst
Laban
Gardeniers-Berendsen
Hermes
Van Ooijen
Van Leijenhorst
Vermaat
Smit-Kroes
Van Veenendaal-van Meggelen
Beuker
Beekmans
De Leeuw
Dees
Kraaijeveld-Wouters
De Koning (B.P.)
Kolthoff
Van der Heem-Wagemakers
Ginjaar-Maas
Worrell

Aan de Voorzitter van de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 18 november 1974

Toelatingscriteria numerus fixus studierichtingen voor 1975–1976

Zoals ik uw commissie tijdens het laatste mondeling overleg reeds mededeelde is het gewenst dat de aspirant-studenten in een zo vroeg mogelijk stadium op de hoogte zijn van de toelatingscriteria die voor het studiejaar 1975–1976 voor de universiteiten en hogescholen zullen gelden. Ik streef er daarom naar deze criteria nog deze maand bekend te maken. Dit betekent evenwel, dat de vaststelling hiervan plaats vindt op een ogenblik dat er nog geen sprake is van een definitief standpunt van de Staten-Generaal ten aanzien van het in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp 12 929 gestelde over de te hanteren selectiecriteria. Naar mijn mening is het om hierina aan te geven redenen niet verantwoord om voor het komende studiejaar dezelfde toelatingscriteria te hanteren als voor het lopende studiejaar hebben gegolden. Daar het echter bepaald onjuist zou zijn om op de besluitvorming in het parlement vooruit te lopen zou ik gaarne de mening van uw commissie vernemen over mijn voornemen de selectiecriteria voor het studiejaar 1975–1976 bij te stellen. Ik ben uw commissie erkentelijk dat zij met deze procedure heeft willen instemmen, daarbij aantekend dat de regeling voor 1975–1976 vanzelfsprekend sans préjudice is met betrekking tot de behandeling van het wetsontwerp.

De selectie voor het thans lopende studiejaar vond op de volgende wijze plaats:

- a) degenen, die op grond van het hun in 1973 toegekende lotnummer voor het studiejaar 1973–1974 niet voor plaatsing in aanmerking kwamen, doch vóór 1 oktober 1973 verder wel voldeden aan de gestelde eisen voor inschrijving en toelating tot het afleggen van de universitaire examens en die zich voor het studiejaar 1974–1975 weer voor dezelfde studierichting hebben aangemeld, hebben voor dat studiejaar circa 30 % meer kans op inloting gekregen dan degenen, die voor de eerste maal moesten meeloten. (was van toepassing op de studierichtingen geneeskunde en diergeneeskunde).
- b) omdat het aantal aankomende studenten, dat voor het studiejaar 1973–1974 was uitgeloot voor de studierichting tandheelkunde en zich voor het studiejaar 1974–1975 weer voor deze studierichting had aangemeld, kleiner was dan 10 % van het aantal plaatsen, dat dit jaar voor eerstejaarsstudenten tandheelkunde beschikbaar was, werd deze categorie bij voorrang geplaatst (mits voldaan werd aan de onder a genoemde eisen).
- c) zij, die een gemiddeld eindexamencijfer van 7½ of hoger hadden behaald voor een diploma, dat de vereiste examenbevoegdheid geeft, werden rechtstreeks toegelaten tot de numerus fixus-studierichting van hun keuze. (Hoe dit gemiddelde cijfer berekend diende te worden werd in de toelichting bij het inlichtingenformulier vermeld).
- d) zij die hun militaire dienstplicht hadden vervuld werden rechtstreeks toegelaten, waarbij echter de restrictie gold, dat die vervulling van de dienstplicht en de aanvang van de studie in het algemeen op elkaar moesten aansluiten. Zij die lang geleden hun dienstplicht hadden vervuld konden van deze voorrangsregeling derhalve geen gebruik maken.

Alleen indien duidelijk was, dat de aankomende studenten wegens hun militaire verplichtingen gedwongen waren hun studie één of twee jaar uit te stellen, werd toepassing van deze voorrangsregeling gerechtvaardigd geacht.

- e) zowel voor Suriname als de Nederlandse Antillen werden 12 plaatsen beschikbaar gesteld, naar eigen inzicht van de desbetreffende regeringen te verdelen over de studierichtingen, waarvoor een toelatingsbeperking zou worden afgekondigd.
- f) militaire contractanten werden direct toegelaten.
- g) alle overige gegadigden dienden deel te nemen aan de loting voor de resterende plaatsen.
- h) drie procent van het totaal per numerus fixus studierichting beschikbare aantal plaatsen mocht worden toegewezen aan hen, die bij de loting waren afgevallen, maar voor wie deze gedwongen afwijzing, op grond van zeer bijzondere indicaties, welhaast onoverkomelijke problemen met zich mee zou brengen (z.g. 'hardheidsclausule').

Zouden deze criteria ook voor het volgend jaar worden toegepast dan zal dit m.i. een hoogst ongewenste situatie veroorzaken.

Ik moge dit illustreren voor de studierichting der geneeskunde.

Ervan uitgaande dat het aantal beschikbare plaatsen voor eerstejaarsstudenten weinig zal afwijken van het voor het lopende jaar vastgestelde aantal, alsmede hetzelfde examenrendement met gelijkblijvend gemiddeld examenresultaat bij het v.w.o. veronderstellende, kom ik voor deze studierichting tot de volgende prognose op basis van het huidige stelsel:

aantal beschikbare plaatsen	:	1700
aantal aanmeldingen, dat aan toelatingseisen voldoet	:	ca. 3750
hiervan in aanmerking komend voor		
a) rechtstreekse toelating	:	ca. 700
b) verhoogde inlotingskans	:	ca. 900
c) zodat voor de 'normale' loting overblijven	:	ca. 2150

Bij deze aantallen volgt de inlotingskans P voor categorie c) uit de vergelijking

$$P(900 \times 1,3 + 2150) = 1700 - 700 \text{ dus}$$

$$P = 0,30$$

Waar bij alle verschillen van inzicht over het gewenste systeem van toelating algemeen wordt onderschreven dat het zo rechtvaardig mogelijk dient te zijn, meen ik dat het accepteren van deze consequentie op groot bezwaar stuit. Immers, het feit dat door de overheid een tamelijk arbitraire indeling in twee groepen wordt gemaakt - '7¹/₂ of meer' en 'minder dan 7¹/₂' - maakt dat dit tot moeilijk te motiveren verschillen in behandeling van individuen leidt: de aspirant-student die voor zijn 7 vakken 53 punten of meer behaalt wordt automatisch toegelaten, de aspirant-student met 52 punten of minder heeft slechts een inlotingskans van 30 %.

Het is voorts bekend dat de beoordeling van de eindexamenresultaten verschillen kan vertonen tussen de typen van onderwijs en tussen de scholen. De mogelijkheid om voor de selectie uitsluitend gebruik te maken van het schriftelijk gedeelte van het examen wordt afgewezen, omdat dit afbreuk zou doen aan de betekenis van het schoolonderzoek. Met dit schoolonderzoek wordt namelijk een spreiding van de beoordeling over het laatste studiejaar beoogd, in verband met de wisselende prestaties van de leerlingen in de loop van de tijd.

Onverlet het regeringsstandpunt met betrekking tot deze problematiek, zoals dit is uiteengezet in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp 12 929, meen ik dat voor het komende jaar als overgangsregeling de volgende toelatingscriteria aanbeveling verdienen.

Alle aanstaande eerstejaarsstudenten dienen zich tijdig bij het Centraal Bureau Aanmelding en Plaatsing a.s. eerstejaarsstudenten te hebben aangemeld.

Zij kunnen in de volgende categorieën worden verdeeld:

- a) degenen, die in aansluiting op het in 1973 behalen van een diploma, dat de vereiste examenbevoegdheid geeft, hun militaire dienstplicht hebben vervuld en die het wegens hun militaire verplichtingen niet mogelijk was met hun studie in 1974 te beginnen.
- b) door de regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen elk uiterlijk 1 augustus 1975 aan te wijzen twaalf personen. Met betrekking tot de verdeling over studierichtingen, waarvoor een toelatingsbeperking zal worden afgekondigd, zal nader overleg met genoemde regeringen plaatsvinden.
- c) degenen, die na het in 1974 behalen van een diploma, dat de vereiste examenbevoegdheid geeft, hun militaire dienstplicht zijn gaan vervullen en die hierdoor in het studiejaar 1974–1975 niet met hun studie konden beginnen.
- d) bezitters van een vereist diploma, met een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger.
- e) bezitters van een vereist diploma, met een gemiddeld eindexamencijfer van 7 of hoger, doch lager dan 8.
- f) bezitters van een vereist diploma, met een gemiddeld eindexamencijfer lager dan 7.

Men kan daarbij slechts in één categorie worden ingedeeld en wel in die categorie, die de hoogste kans op inloting geeft.

De toewijzing van de plaatsen stel ik mij als volgt voor:

Van het totaal aantal per numerus fixus beschikbare plaatsen wordt 3% gereserveerd voor de toepassing van de hardheidsclausule.

De categorieën a en b worden rechtstreeks toegelaten.

De categorieën c t/m f nemen deel aan een in de eerste helft van mei, ten overstaan van een notaris, te houden loting.

Na het toekennen van de lotnummers zal het totaal aantal vastgestelde plaatsen (numerus fixus) – verminderd met het aantal aan de categorieën a en b toegewezen plaatsen en verminderd met de 3% gereserveerde plaatsen – zodanig verdeeld worden over de categorieën c t/m f, dat voor het aantal beschikbare plaatsen gedeeld door het aantal gegadigden per categorie de volgende verhoudingen zullen gelden:

$$c : d : e : f = 1\frac{1}{4} : 1\frac{1}{2} : 1\frac{1}{4} : 1.$$

Indien het aantal door loting toe te kennen plaatsen slechts weinig kleiner is dan het totaal aantal gegadigden in de categorieën c t/m f, kan het voorkomen dat het aantal beschikbare plaatsen in één of meer categorieën groter is dan het aantal gegadigden in deze categorie (ën). Deze categorie(ën) zal (zullen) dan in zijn geheel geplaatst worden. Voor de overige categorieën blijven de verhoudingen tussen de quotiënten van het aantal beschikbare plaatsen en het aantal gegadigden per categorie gehandhaafd.

Over de administratieve uitwerking van dit lotingsstelsel zult U nog nader worden geïnformeerd.

Degenen, vallende onder categorie a of categorie c, die wegens hun militaire verplichtingen geen gebruik kunnen maken van een hun in 1975 aangeboden plaats, zullen nadien alleen in aansluiting op het beëindigen van deze verplichtingen aanspraak kunnen maken op rechtstreekse toelating.

Het ligt in ieder geval in het voornemen door middel van zeer strakke termijnstellingen het aantal beschikbare plaatsen in een zo vroeg mogelijk stadium optimaal te doen bezetten, en op deze wijze het hoofd te bieden aan een aantal problemen, die zich de afgelopen jaren hebben voorgedaan.

Vanaf 1 september worden geen plaatsen meer toegewezen. Om te voorkomen dat hierdoor tijdens de cursusduur niet alle beschikbare plaatsen worden benut, dient bij de vaststelling van de numerus fixus aantallen welke per 1 september moeten gelden, rekening te worden gehouden met de te verwachten terugloop in de maand september.

Voor de goede orde dient er hierbij op te worden gewezen dat aan degenen, die zijn ingeloot en die een herexamen moeten afleggen, waarvan zij de uitslag na 1 september zullen vernemen, een plaats toegewezen zal worden. Hiervan kunnen zij alleen gebruik maken, indien zij dit herexamen met goed gevolg hebben afgelegd.

Gaarne zou ik tijdens het overleg met uw commissie op 21 november a.s. vernemen of uw leden met de hoofdlijnen van dit voorstel kunnen instemmen.

De Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,
G. Klein